

Anna Pyka

Rola jednolitego obszaru płatności w euro na wspólnym rynku europejskim

Słowa kluczowe: *Jednolity Obszar Płatności w Euro (SEPA), bank komercyjny, Europejska Rada ds. Płatności (EPC), polecenie zapłaty, polecenie przelewu, karty płatnicze.*

Abstrakt: Kolejnym etapem integracji gospodarczej Europy, tym razem na płaszczyźnie rozliczeń i płatności, było utworzenie Jednolitego Obszaru Płatności w Euro – SEPA (*Single Euro Payments Area*). Ideą prac podejmowanych w ramach projektu SEPA jest wprowadzenie mechanizmów dla efektywnego dokonywania płatności w euro na obszarze Europy i traktowania tej strefy jako rynku wewnętrznego ze wszystkimi tego konsekwencjami, związanymi także z czasem realizacji transakcji i ponoszonymi za nie opłatami. Według programu SEPA zróżnicowane rozwiązania krajowe/lokalne mają zostać zastąpione wspólnymi systemami płatniczymi i jednolitymi standardami oraz zharmonizowanym prawem ochrony konsumentów. Skutkować to ma łatwym, szybkim, bezpiecznym i tanim dokonywaniem płatności na terenie jednolitego rynku płatności. Artykuł ukazuje warunki implementacji programu SEPA oraz implikacje wynikające z jednolitego rynku płatności.

WPROWADZENIE

Po utworzeniu Jednolitego rynku, Unii Gospodarczej i Walutowej, a także wprowadzeniu przez wybrane państwa Unii Europejskiej wspólnej waluty euro, przystąpiono do kolejnego etapu integracji, tym razem na płaszczyźnie rozliczeń i płatności. Efektem podejmowanych działań ma być utworzenie rynku wewnętrznego dla płatności, zwanego Jednolitym Obszarem Płatności w Euro – SEPA (*Single Euro Payments Area*).

Przesłanką utworzenia SEPA było umożliwienie obywatelom, przedsiębiorcom i innym podmiotom gospodarczym dokonywania i otrzymywania

płatności w euro, na obszarze Europy, zarówno transgranicznie, jak i w granicach państw członkowskich według takich samych, prostych zasad, regulacji prawnych i zobowiązań bez względu na geograficzne położenie obywateli i przedsiębiorców¹. Ideą prac podejmowanych w ramach projektu SEPA jest wprowadzenie mechanizmów dla efektywnego dokonywania płatności w euro na obszarze Europy i traktowania tej strefy jako rynku lokalnego ze wszystkimi tego konsekwencjami, związanymi także z czasem realizacji transakcji i ponoszonymi za nie opłatami (tj. zrównaniem tych parametrów w ramach płatności krajowych i transgranicznych w euro). Skutkować to ma łatwym, szybkim, bezpiecznym i tanim dokonywaniem płatności na terenie jednolitego rynku płatności². Według programu SEPA zróżnicowane rozwiązania krajowe/lokalne mają zostać zastąpione wspólnymi systemami płatniczymi i jednolitymi standardami oraz zharmonizowanym prawem ochrony konsumentów.

Program SEPA został zainicjowany przez trzy główne ciała europejskie z zamiarem dalszego rozwoju Rynku Wewnętrznego UE. Pierwotna wizja i inicjatywa pochodzi od Komisji Europejskiej – w grudniu 2005 r. opublikowano Dyrektywę o Usługach płatniczych. Zamierzeniem dyrektywy była harmonizacja i usuwanie prawnych barier dla płatności w Unii Europejskiej (nie tylko w obszarze euro)³. Drugim inicjatorem był Europejski Bank Centralny, który opublikował dokument prezentujący wymagania dla SEPA i harmonogram implementacji jako wkład w zapewnienie wydajnego i uporządkowanego rynku płatności w Strefie Euro. Natomiast trzecim inicjatorem i podmiotem, który prowadzi projekt SEPA, jest utworzona przez europejskie środowisko bankowe i reprezentująca 8000 banków w Europie Europejska Rada ds. Płatności (EPC – *European Payments Council*). Europejska Rada ds. Płatności jest aktywnie wspierana przez Komisję Europejską, Parlament Europejski oraz Europejski Bank Centralny i odpowiada za wykreowanie nowych instrumentów płatniczych SEPA⁴. Rolą EPC jest też zarządzanie i koordynowanie wdrożenia SEPA, opracowywanie systemów,

---

¹ Zob. European Payments Council, *EPC Roadmap 2004–2010*, European Payments Council AISBL, Brussels 2004, s. 8.

² Zob. Official EPC Document, *Making SEPA a Reality*, European Payments Council AISBL, Brussels 2008 (EPC 230-08).

³ Dyrektywa o usługach płatniczych była od tego czasu kilkakrotnie nowelizowana. Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE, Bruksela, 4 października 2007 r.

⁴ Ponadto EPC jest autorem nowych ram dla funkcjonowania kart, które pozwolą europejskim systemom kartowym przyjąć i zharmonizować ich obecne struktury i zasady. Inicjatywy te zostały uzupełnione o zestaw projektów zachęcających do wycofywania gotówki, jak również do harmonizacji dystrybucji gotówki euro oraz redukcji oszustw związanych z płatnościami.

schematów, ram, ustanawianie dalszych zasad i standardów, komunikowanie się ze stronami tego procesu oraz wspieranie i monitorowanie postępu prac⁵.

Celem artykułu jest wskazanie warunków implementacji programu SEPA oraz jego konsekwencji dla podmiotów wspólnego rynku, tj. banków, instytucji finansowych, osób fizycznych, przedsiębiorstw, instytucji publicznych.

WARUNKI I IMPLIKACJE JEDNOLITEGO OBSZARU PŁATNOŚCI W EURO

W procesie implementacji SEPA obok krajowych systemów funkcjonować będą trzy instrumenty płatnicze SEPA: polecenie zapłaty, polecenie przelewu oraz karty płatnicze, natomiast po wdrożeniu SEPA czysto krajowe, wewnętrzne instrumenty przestaną istnieć. Europejska Rada ds. Płatności przyjęła różne sposoby implementacji w zależności od rodzaju instrumentu. Dla Systemów Elektronicznych Transferów wybrano strategię „zastępowania” – istniejące krajowe systemy mają zostać zastąpione przez nowe, wspólne dla całego obszaru SEPA systemy Polecenia Przelewu i Polecenia Zapłaty. Natomiast dla wysoce złożonego biznesu kartowego wdrożenie SEPA polega na adaptacji istniejących systemów do nowego zestawu zasad i standardów technicznych oraz przetwarzania. Kluczowym elementem tych dwóch strategii jest wyraźne oddzielenie systemu od infrastruktury i umożliwienie zwiększonej konkurencji pomiędzy uczestnikami rynku. Wytycznymi do wprowadzenia SEPA są dwa Zbiory Zasad (tzw. Rulebooks) dla nowych instrumentów SEPA Polecenie Zapłaty i Polecenia Przelewu, uzupełniane przez zestaw dokumentów drugoplanowych. Ponadto opracowany został dokument ramowy dot. Kart – SEPA Cards Framework, który został zatwierdzony i jest implementowany przez banki, systemy kartowe oraz podmioty przetwarzające transakcje kartowe (procesorzy)⁶.

Aby wdrożyć nowe instrumenty programu SEPA konieczne było opracowanie międzynarodowych standardów numerów rachunków bankowych (IBAN – *International Banking Account Number*) oraz identyfikatorów banków (BIC – *Bank Identyfikator Control*). IBAN służy do oznaczania numerów rachunków bankowych dla płatności nominowanych w euro w obrocie transgranicznym oraz w Strefie Euro. Skutkiem przyjęcia takich ustaleń jest obowiązek umieszczania numeru rachunku bankowego w standardzie IBAN we wszystkich dyspozycjach płatniczych nominowanych w euro⁷. Z kolei

⁵ Por. European Payments Council, *EPC Roadmap 2004–2010*, s. 4, 15; Official EPC Document, *How to get your company ready for SEPA. Information for business*, European Payments Council AISBL, Brussels 2008 (EPC 215-08), s. 6.

⁶ Szerzej: Związek Banków Polskich, [//www.sepapolska.pl](http://www.sepapolska.pl) (27.08.2008).

⁷ Identyfikator IBAN składa się z następujących elementów: kod kraju, liczba kontrolna, numer banku, numer rachunku bankowego w danym banku. O ile wyliczony numer rachunku banko-

BIC jest ośmio- lub jedenastoznakowym identyfikatorem banku, który służy do oznaczenia banku w obrocie zagranicznym. Każdy bank, który przystępuje do obszaru stosowania SEPA musi posiadać BIC⁸.

Z wprowadzeniem programu SEPA wiąże się szereg implikacji zarówno dla banków i instytucji finansowych jako wykonawców, jak również dla inicjatorów i beneficjentów (osób fizycznych, przedsiębiorstw, instytucji publicznych). Dla sektora bankowego SEPA to z jednej strony projekt dostosowania, wymagający nakładów inwestycyjnych i pracy, a z drugiej – przejrzystość, nowe możliwości biznesowe, szeroki dostęp do infrastruktury, a z czasem także redukcja kosztów. SEPA zapewnia przejrzystość z uwagi na uproszczenie struktur, stwarza duże możliwości biznesowe, gdyż dzięki wykorzystaniu nowoczesnych kanałów dostępu do klientów, pozwala bankom na zastępowaniem starzejących się systemów nowymi oraz zwiększanie wydolności operacyjnej. To sprawia, że banki mają szansę rozwinąć nowe i atrakcyjne propozycje produktowe dla nowego, większego rynku. Dzięki zniesieniu ograniczeń w dostępie i korzystaniu z systemów, instytucje finansowe mogą dokonywać wyboru infrastruktury do rozliczania płatności transgranicznych i rozrachunku na podstawie kryteriów jakości i ceny usług, a także bardziej efektywne mechanizmy rozliczeń i rozrachunku dzięki wprowadzeniu systemów elektronicznego transferu funduszy⁹. Ponadto nowe instrumenty płatnicze i dokumenty ramowe SEPA zostały tak skonstruowane, aby umożliwić redukcję wewnętrznych i zewnętrznych kosztów ponoszonych przez banki¹⁰.

Projekt SEPA stworzy wiele możliwości usprawnienia w sektorze publicznym oraz działalności gospodarczej przedsiębiorców. W sektorze publicznym SEPA dać może impuls do informatyzacji administracji publicznej, przyczyniając się do większej efektywności w świadczeniu usług publicznych. Dla przedsiębiorstw: jedna platforma wewnętrzna ze wspólnymi standardami i procesami, na której bazować mogą wszystkie kraje SEPA, przełoży

---

wego IBAN w pełnym brzmieniu jest stosowany w obrocie międzynarodowym, to poszczególne jego elementy są określane przez krajowe instytucje prowadzące rachunek bankowy – numer banku i numer rachunku bankowego w danym banku. Liczba kontrolna jest wyliczana za pomocą algorytmu podanego w normie PN-ISO 7064: 1998 – Przetwarzanie danych – systemy znaków kontrolnych. Długość numeru rachunku bankowego jest stała dla każdego krajowego systemu płatniczego i dla polskiego systemu płatniczego wynosi 28.

⁸ W przypadku banku polskiego informację o BIC bank prowadzący powinien podać klientowi dany rachunek bankowy. W przypadku płatności kierowanych do banku polskiego systemem EUROelixir, identyfikator BIC jest dołączany automatycznie.

⁹ Wraz z redukcją liczby transakcji „papierowych” pozycja poszczególnych instrumentów płatniczych na rynku również ulegnie zmianie na korzyść płatności elektronicznych.

¹⁰ Banki o zasięgu międzynarodowym osiągną znaczne oszczędności, jeśli zastąpią lokalne instrumenty płatnicze zestawem instrumentów europejskich i zredukują liczbę połączeń z wieloma platformami rozliczeniowymi.

się na niższe koszty terminali i transakcji poprzez użycie standardowego, wspólnego oprogramowania oraz spójny, jednolity system akceptacji wszystkich kart płatniczych przyjmowanych we wszystkich terminalach w całej UE. Wspólne ramy prawne i pewność zastosowania w każdym państwie oraz jednolite ramy czasowe dla rozliczeń krajowych i transgranicznych to kolejna zaleta dla przedsiębiorstw. Innymi słowy: rozwój biznesu nie skrzepowany przez systemy przetwarzania płatności¹¹. Do beneficjentów, których potencjalne korzyści z zastosowania SEPA są największe, zaliczyć można małe i średnie przedsiębiorstwa. To one ze względu na specyfikę swej działalności mają ograniczenia w dostępie i korzystaniu z systemów oraz z reguły ponoszą większe koszty. SEPA pozwoli to zmienić.

Projekt SEPA niesie też wiele korzyści dla konsumentów, w tym osób pracujących poza granicami swojego kraju, turystów, studentów. Dzięki SEPA każdy konsument stanie się „mobilnym Obywatelom Europy”, tj. może operować jednym tylko rachunkiem, który da mu dostęp do każdego banku i każdego beneficjenta w SEPA w oparciu o wspólne standardy i zasady. Możliwość korzystania z jednej karty płatniczej we wszystkich punktach usługowo-handlowych na obszarze SEPA we wszystkich państwach Unii, przewidywalne ramy czasowe transakcji oferowane przez banki oraz w pełni jawne koszty, opłaty i kursy wymiany dla płatności stanowią o nadrzędności SEPA nad dotychczasowymi, krajowymi systemami płatności.

SEPA W POLSKIEJ PRAKTYCE GOSPODARCZEJ

Krajowe organizacje bankowe wszystkich państw należących do obszaru SEPA zobowiązane zostały do zbudowania krajowych struktur organizacyjnych i przygotowania narodowych planów wdrożenia SEPA. W związku z tym wymogiem, Zarząd Związku Banków Polskich, będącego Członkiem Europejskiej Rady ds. Płatności, zatwierdził na początku drugiej połowy 2006 roku projekt struktury organizacji wdrożenia Programu SEPA w Polsce. Wspomniana decyzja stanowi, że koordynatorem prac nad SEPA jest Związek Banków Polskich. W celu przygotowania i wprowadzenia programu SEPA na polskim rynku usług płatniczych została utworzona, wzorem podobnych organizacji w innych krajach Unii Europejskiej, specjalna struktura organizacyjna implementacji Programu SEPA – SEPA FORUM POLSKA (SEPA PL). Misją SEPA Polska jest „przygotowanie polskiego systemu bankowego do wdrożenia Programu SEPA oraz prowadzenie działań dostosowujących i koordynujących implementację w sposób uwzględniający lokalną specyfikę i interes polskiego systemu płatniczego”, głównymi celami

---

¹¹ Szerzej: Official EPC Document, *How to get your company ready for SEPA...*, s. 8–9.

zaś „wyznaczenie na poziomie krajowym struktury implementacji Programu SEPA w polskim środowisku bankowym przy wsparciu Narodowego Banku Polskiego i władz publicznych oraz koordynacja działalności o charakterze międzybankowym związanej z koniecznością przygotowania planu implementacji SEPA oraz implementacją w polskim sektorze bankowym programu SEPA oraz wsparcie środowiska bankowego oraz innych podmiotów w dostosowaniu się do standardów SEPA”¹².

Oficjalne uruchomienie programu SEPA we wszystkich krajach UE (27) oraz w krajach sąsiadujących, takich jak: Islandia, Liechtenstein, Norwegia i Szwajcaria nastąpiło 28 stycznia 2008 roku i od tego momentu zaczął funkcjonować Jednolity Obszar Płatności w Euro. Tym samym banki europejskie oficjalnie rozpoczęły stosowanie pierwszego instrumentu płatniczego SEPA do realizacji poleceń przelewu. Z przyczyn technicznych oraz prawnych uruchomienie instrumentu SEPA do realizacji poleceń zapłaty nastąpi w terminie późniejszym, nie później jednak niż 1 listopada 2009 r. W kwestii płatności kartowych ramowe zasady SEPA w sprawie kart płatniczych obowiązują od 1 stycznia 2008 r. Większość banków z całego obszaru SEPA (27+4) aktywnie uczestniczących w dokonywaniu transakcji w euro zadeklarowało przyjęcie systemu SEPA i wydawanie kart zgodne z SEPA Cards Framework.

Obecnie w Europie 4349 banków z 31 państw przystąpiło do Systemu Polecenia Przelewu SEPA.¹³ W Polsce dotychczas do Systemu Polecenia Przelewu SEPA przystąpiło 17 banków (włącznie z NBP). Ich wykaz prezentuje tabela.

Dziś co najmniej 70% spośród wszystkich bezgotówkowych płatności w 27 państwach EU dokonywanych jest w euro. Jak pokazały wyniki analiz przeprowadzonych przez EBC oraz Komisję Europejską, SEPA przyniesie ogromne korzyści. Wykazała to zwłaszcza analiza przeprowadzona przez Komisję, zgodnie z którą w ciągu najbliższych sześciu lat potencjalne korzyści z SEPA dla rynków płatności mogą przekroczyć 123 mld euro, a jeśli SEPA znalazłaby zastosowanie jako platforma do fakturowania elektronicznego, korzyści mogłyby być większe o kolejne 238 mld euro¹⁴. Sugeruje

---

¹² Związek Banków Polskich, //www.sepapolska.pl (27.08.2008).

¹³ W styczniu 2008 roku liczba ta przekraczała 4300 banków, co stanowiło ponad 95% wolumenu płatności w Europie. Źródło: Official EPC Document *Making SEPA a Reality*, European Payments Council AISBL, Brussels 2008 (EPC 230-08, EPC 276-08), Official EPC Document, *How to get your company ready for SEPA...*, s. 7.

¹⁴ Por. Krajowa Izba Gospodarcza, //www.kig.pl (27.08.2008), *The economic impact of the Single Euro Payments Area*, European Central Bank, seria ECB Occasional Paper 71/2007, August.

Tabela 1. Polskie banki udostępniające usługę polecenia przelewu SEPA

Bank*	Możliwość odbioru przelewów SEPA	Możliwość wysyłania przelewów SEPA
Bank Handlowy w Warszawie SA	tak	tak
Bank BPH SA	tak	tak
Bank Millennium SA	tak	nie
Deutsche Bank PBC SA	tak	nie
Deutsche Bank	tak	nie
Bank Polskiej Spółdzielczości SA	tak	tak
Fortis Bank Polska SA	tak	tak
WestLB Bank Polska SA	tak	nie
ABN AMRO Bank Polska SA	tak	nie
Raiffeisen Bank Polska SA	tak	tak
Kredyt Bank Polska SA	tak	tak
PKO Bank Polski SA	tak	tak
ING Bank Śląski SA	tak	nie
Narodowy Bank Polski	tak	nie
Pekao SA	od 30.09.2008	nie
Mazowiecki Bank Regionalny S.A.	tak	

* Instytucją finansową, która też jest w stanie obsługiwać Polecenie Przelewu SEPA, jest BNP Paribas, lecz z uwagi na fakt, że posiada status oddziału instytucji kredytowej w Polsce, jej nazwa nie jest uwidoczniona w Rejestrze.

Źródło: Związek Banków Polskich, http://www.sepapolska.pl/sepa_polska/uczestnicy_polecenia_przelewu_sepa_w_polsce.html (3.09.2008).

to potrzebę szybkiego wprowadzenia instrumentu SEPA do realizacji poleceń zapłaty oraz pełnego przyjęcia ramowych zasad SEPA w sprawie kart płatniczych przez wszystkie zainteresowane strony.

ZAKOŃCZENIE

Jednolity Obszar Płatności w Euro dotyczący wszystkich uczestników rynku płatności jest rozwinięciem procesu wprowadzania euro i stanowi kolejny krok w wykorzystaniu pełnego potencjału jednolitego rynku europejskiego. W ramach SEPA wszystkie płatności w euro traktowane są jak płatności krajowe, a dokonuje się ich za pomocą jednego zestawu instrumentów płatniczych. Do głównych zalet SEPA należą harmonizacja i konsolidacja rozwiązań krajowych (wdrożenie wspólnych zasad i standardów technicznych dotyczących wszystkich elektronicznych płatności) oraz zredukowanie złożoności systemu, co przekłada się na zwiększenie wydajności przetwarzania

i zwiększenie sprawności działania rynku płatności.¹⁵ Ponadto dzięki jednolitemu rynkowi płatności stworzona zostanie nowa płaszczyzna konkurencji między bankami, co oznacza, że banki będą konkurować między sobą w dostarczaniu klientom produktów oraz usług SEPA.

Źródła literaturowe i akty prawne

European Payments Council, *EPC Roadmap 2004–2010*, European Payments Council AISBL, Brussels 2004.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE, Bruksela, 4 października 2007.

Official EPC Document, *Making SEPA a Reality*, European Payments Council AISBL, Brussels 2008 (EPC 230-08, EPC 276-08).

Official EPC Document, *How to get your company ready for SEPA. Information for business*, European Payments Council AISBL, Brussels 2008 (EPC 215-08).

The economic impact of the Single Euro Payments Area, European Central Bank, seria ECB Occasional Paper nr 71, 2007.

Źródła internetowe:

Europejska Rada ds. Płatności, //www.europeanpaymentscouncil.eu (27.08.2008).

Krajowa Izba Gospodarcza, //www.kig.pl (27.08.2008).

Narodowy bank Polski, //www.nbp.pl (27.08.2008).

Związek Banków Polskich, //www.sepapolska.pl (27.08.2008).

---

¹⁵ Potwierdzeniem tego mogą być podjęte prace nad przyspieszeniem rozwoju usług, umożliwiających konsumentom dokonywanie płatności za dobra i usługi w sklepach, restauracjach oraz innych miejscach za pomocą telefonów komórkowych, zawarte 30 czerwca 2008 r. w Londynie przez GSMA (globalne stowarzyszenie operatorów komórkowych) i Europejską Radę ds. Płatności. Szerzej: Europejska Rada ds. Płatności, //www.europeanpaymentscouncil.eu/news_detail.cfm?news_id=65 (27.08.2008).

The Role of the Single Euro Payments Area for the Potential Single European Market

Summary

The creation of Single Euro Payments Area (SEPA) is the next stage of economic integration of Europe connected with clearings and payments area. The idea behind the activities within SEPA programme is the introduction of mechanisms for effective Euro payments in Europe and treatment of this area as a single market with all the consequences to do with the time of transaction and charges occurring. According to SEPA, different local solutions will be replaced by a common payment system and unified standards regulated by homogenous consumer law. This in turn shall bring in the following effects: easy, fast, safe and cheap payments for the whole European market. This article shows the conditions of implementation of SEPA programme and the consequences stemming from the single payments area.